

איסור סחורה בפירות שביעית

ובסוכה שם מוכח דהיינו מזון ג' סעודות.

15. חזון איש שביעית כו, ה - לוקט כשיעור שאדם מכין בביתו לתשמיש בני ביתו לימים מועטים... ומותר ללקט שיעור המותר אף אם אין דעתו לאוכלן אלא למוכרן לאחרים...

מכירת הנותר לו

16. שביעית ז, ג - לקח לעצמו והותיר מותר למכור.

17. קט"ף שביעית טז, ו - הקונה בהיתר לצורכי משפחתו ונשאר לו מהפירות - מותר לו למכור את הנותר לשכנו.

מכירה על ידי אחר

18. שביעית ז, ג - ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו.

19. תוספות ע"ז סב. - ויש ליתן טעם למה אסור יותר בשוק שכשמעמיד חנות בשוק דומה יותר שמשתכר בפירות שביעית.

20. תוספות סוכה לט. - וכשמוכר בשוק הוא הלוקט עצמו אסור דלקט לאכלה אמר רחמנא ולא ללקט לסחורה דהיינו למכור אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו דלא חשיב סחורה כיון דהוא לא ליקטם.

21. ערוך השלחן כה, ה - דלכתחלה ללקוט ירקות כדי למוכרן זהו סחורה גמורה אף שדבר מועט הוא, אמנם אם זהו גופה ע"י שינוי שהוא לקט דבר מועט למכירה ואינו מוכרן בעצמו אלא ע"י בנו הוה שינוי מדרך המסחר ומותר.

22. שנות אליהו שביעית ז, ג - ודוקא ליקח מאחר ולמכור לאחר אסור, אבל הוא לוקט ובנו כו'. רבנותא הוא דאפ"ל בנו יכול למכור.

23. ר"י קורקוס שמיטה ו, א - נראה שלא אסרו אלא כשלוקח הרבה ביחד כמנהג הסוחרים וכמו שהיו עושין אוספי שביעית שהזכירו פרק זה בורר אבל אם מוכר מעט לקנות בו דבר מאכל מותר שאין זו סחורה.

24. רמב"ם שמיטה ו, ב - אם לקט ירקות לעצמו ולקח מהן בנו או בן בתו ומכר ה"ז מותר והדמים דמי שביעית.

הבלעה

25. סוכה לט. - לא רצה ליתן לו במתנה מהו? - אמר רב הונא: מבלע ליה דמי אתרוג בלולב. - וליתב ליה בהדיא! - לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ.

26. תוספות - ה"ט דאיכא איסורי טובא שאין ע"ה נזהר לאסור לקנות בהן בהמה טמאה עבד' וקרקע' חלוק וטלית ומנעל' ואין נותנין לא לבייר ולא לבלן ולא לספן ולא לספר דשביעית לאכילה ולשתיה ולסיכה ולא לשאר דברים ואסור לפרוע מהן חובו ואין מספר לדינים ולאסורים שיש בפירות שביעית שצריך לנהוג בהן קדושת שביעית.

27. רש"י - אין מוסרין דמי פירות כו' - דהתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה, שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן, ועמי הארץ חשודין על כך, לפיכך אין מוסרין להם דמים ליקח מהם כלום בדמים, דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול.

28. ירושלמי שביעית ז, א - תני לא יהו חמשה מלקטין ירק וא' מוכר אבל מוכר הוא שלו ושל חברו.

29. שבת הארץ ה, יג - מותר להאחד שלקט בעצמו למכור ג"כ את מה שלקט הוא בהבלעה של המכירה שמוכר בה מה שלקטו אחיו. ולפ"ז נראה דכל שכן שמותר לעשות סחורה בפירות שביעית בהבלעה, שמוכר לו ביחד עם פירות שביעית פירות שאינם של שביעית, או

1. ע"ז סב. - התורה אמרה: לאכלה - ולא לסחורה!

2. השגות הרמב"ן לספר המצוות - ראה זה מצאתי מצות שכח אותן הרב ממצות עשה... מצוה שלישית שאמרה תורה בפירות שביעית "והייתה שבת הארץ לכם לאכלה" ודרשו לאכלה ולא לסחורה.

3. מהר"ץ חיות ר"ה כב. - חידוש גדול מצאתי בערוך ערך אבק שכתב וסחורה בשביעית אינה רק מדרשא כמו אבק רבית שאינו רבית גמור. הנה מדמדי לי' לאבק רבית משמע שכל עיקר סחורה בפירות שביעית אינו רק מדרבנן וכל הפוסקים סוברים דהוא בעשה.

על מי חל איסור סחורה?

4. מאירי סוכה לט. - אסור ליקח פירות שביעית מעם הארץ שמא שביעית הם והוא נעשה על ידינו סוחר בהם.

5. מקנה קידושין נב. - דאיכא איסורא על הלוקח כמו על המוכר.

6. שו"ת מנחת שלמה ח"א מד - נראה שמותר גם למחמירים לקנות פירות שביעית או ירקות דלא אסירי משום ספיחין מחנוונים שסומכים על ההיתר ושוקלין ומודדין ועושין סחורה בפירות שביעית, ואין הלוקח מהם צריך לחשוש משום לפני עור.

מקורות האיסור

7. משנה שביעית ז, ג - ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למכור...

8. ע"ז סב. - החמירן שהיו עושין מלאכה בפירות שביעית - שכן שביעית; מאי שכן שביעית? אילימא דיהבינן להו שכר מפירות שביעית, נמצא זה פורע חובו מפירות שביעית, והתורה אמרה: לאכלה - ולא לסחורה!

9. סוכה לט. - משנה. הלוקח לולב מחבירו בשביעית - נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית.

מהות וטעם האיסור

10. רש"י סוכה לט. - שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן, ולא שיעשה בהם סחורתו להצניע לאחר שביעית ולהעשיר.

11. רמב"ן ע"ז סב. - רחמנא אמר בפירות שביעית דלאכילה ניתנו ולא לדבר אחר, לפיכך אסור ליקח בפירות שביעית מן התורה כל דבר שאינו נאכל, אבל דבר הראוי לאכילה ודאי לוקחין בין בפירות שביעית בין בדמיהן, ומוכרין אותם במעות ע"מ ליקח בהן פירות וכל דבר הנתפס בקדושת שביעית... אבל דמים שאי אפשר לנהוג בהם קדושת שביעית כגון חלוק אסור דמפקע להו מקדושתיהו ולא קרינא בהו לאכלה. ולפרוע חובו בפירות שביעית נמי משום האי טעמא אסור, דכיון דדמי הפירות נשארין בידו ואינן נתפסין הויא לה סחורה.

12. תוספות ע"ז סב. - אומר רבינו יצחק דהסחורה שהיא אסורה בפירות שביעית היינו לקנות הרבה ביחד להוליך ממקום הזול למקום היוקר, וכן פורע חובו מפירות שביעית שזה משתכר בפירות שביעית ולא לאכלה קרינא ביה, אבל אם הוא לוקט למכור על יד לקנות בו דבר אכילה אין דבר זו סחורה.

מכירת פירות מועטים

13. רמב"ם שמיטה ו, א - אין עושין סחורה בפירות שביעית, ואם רצה למכור מעט מפירות שביעית מוכר.

14. ערוך השלחן כה, ד - וכתב למכור מעט ולא פירש כמה הוא מעט

דברים אחרים שאין בהם איסור סחורה, ואומר מפורש שהכסף שהוא מקבל הוא רק בשביל הדברים המותרים בסחורה.

30. ירושלמי שם - החנווני שהיה מבשל ירקות בשביעית לא יהא מחשב שכרו על דמי שביעית אבל מחשב הוא על היין ועל השמן ועל האבטלה.

31. הרב קוק, קו"א כד - מותר בשעה"ד להבליע דמי יין בקנקנים... יש לצרף שני ההיתרים יחד, שאחר ימכור וגם על ידי הבלעה, היינו שהמחיר יוקח רק בעד המכשירים והטורח ולא בעד עצם הפרי.

32. מאמר מרדכי שביעית ט - הרדב"ז כותב: "יבליענו בדמי הלולב, שאם היה שווה ג' - יתן בו ד' מפני האתרוג". הרי שהרדב"ז לומד ש"הבלעה" פירושו שמחירו של האתרוג לא "בולט" יותר ממחיר הלולב, אלא "מובלע" במחירו של הלולב, ומחירו של הלולב הוא הרוב והעיקר... הגמרא בבכורות (ל"א ע"ב) דנה בנדון זה גופא. שם הגמרא מביאה דין שמעשר בהמה של יתומים לא נמכרת באטליז בגלל מכשול, וז"ל: "תניא: מעשר בהמה של יתומים - מוכרים אותו, ומעשר בהמה ששחטו - מבליעו בעוורו, בחלבו ובגידו ובקרניו"... ניתן להבליע דמי פירות שביעית בתשלום על האריזה או שקית האריזה משום תקנת ארץ ישראל, בתנאי שיש בשקית או באריזה לכה"פ שווה פרוטה, שאל"כ אינה הבלעה כהלכה.

33. מנחת שלמה ח"ג קלב, יז - ברור הדבר דעיקר תשלום שנותנין עבור פירות הוא לא עבור הפירות עצמן שהקב"ה ברא אותם מן האדמה אלא עבור הטורח והזמן והכסף שהבעלים השקיעו ולפיכך הוא דורש דמים, ואעפ"כ דבר זה נקרא שווי הפרי, וכיון שכן מה שמקילים לסמוך באוצר בי"ד לומר שהשכר הוא רק עבור הטורח ושכר הבאת הפירות לעיר אין זה כ"כ פשוט ואין אני יודע על מה סמכו לומר שאין זה קרוי ממש שכר הפרי, אבל מ"מ הואיל ומתנין על כך בתחלה שהפירות הם הפקר והתשלום הוא רק עבור הוצאות מן הצד שפיר נוהגין להקל.

34. חזו"א קובץ אגרות ח"ב עג - מה שחושב בעד הטורח, זה אינו כלום, דכל שלא שכרו אדם הטורח שלו, ולא שייך דמים בעד הטורח והוי סחורה ממש אף שיאמר שלוקח בעד הטורח, וכל סחורה יש להבעלים הטורח ג"כ וזו שיווי הסחורה.

קניה בהבלעה בשוק

35. ירושלמי שם - אבל מוכר הוא שלו ושל חבירו חמשין אחין מלקטין ואחד מוכר על ידיהן א"ר יוסי ב"ר בון ובלבד שלא יעשו פליטר שלא יהא מזבין בה בכל שנה ואית דבעי מימר שלא יהא מזבין בהו בכל שעה.

36. פני משה - כלומר שלא יקבע עצמו למכור באותו המקום בכל שנה ולהעשות כפליטר המוכר על יד יד, דזה נראה כעושה סחורה תמיד בהן שהרי בכל שנה הוא מתעסק בכך וא"כ אסור בשביעית... ואית דבעי מימר. דאע"פ שאינו מתעסק למכור אותן בכל שנה אמרו ובלבד שלא יעשוהו פליטר והיינו דלא יהא מזבין בכל שעה בשביעית שלא התירו אלא בהזדמנות פעם או פעמים אבל לא בכל שעה שזה כעושה סחורה בפירות שביעית.

37. שבת הארץ ה, יג - אפילו באופנים המותרים אסור לקבע את עצמו למכור תמיד כל שעה במקום אחד.

38. חזון איש שביעית יג, יז - לקח לעצמו והותיר היתירוהו למכור בשוק, ואע"ג דאמר בירושלמי במקום שמוכר בכל שנה אסור אפילו בזמן שמותר למכרו, אפשר דמוכרו בשוק במקום שאין מוכרין בכל שנה.